

**Θέμα: «Προώθηση της ανεκτικότητας και του σεβασμού για την πολιτιστική,
εθνική και θρησκευτική διαφορετικότητα»**

Δίκτυο για την Προοδευτική Διακυβέρνηση στον 21^ο αιώνα – Αθήνα, 19.3.2001

I

Γενικές σκέψεις

1. Η διαφορετικότητα φαίνεται να απειλείται, στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης με την ομογενοποίηση των επικοινωνιακών πρακτικών και προτύπων που συνοδεύουν την τελευταία (ενιαία γλώσσα, ενιαίοι κώδικες, άρα και υιοθέτηση κοινών προτύπων σε βάρος των ιδιαιτεροτήτων κάθε πολιτισμού). Η σχέση “διαφορετικότητα v/s παγκοσμιοποίηση” πρέπει να αλλάξει, κυρίως με το επιχείρημα ότι, η επικοινωνία είναι κατ’ εξοχήν δημιουργική λειτουργία, όταν συνδέει τους διαφορετικούς, εκείνους που έχουν αναπτύξει ιδιαίτερες ταυτότητες και τρόπο ζωής. Άρα, η διατήρηση του διαφορετικού αποτελεί τελικά όρο για μία κοινωνία που απελευθερώνεται από τα δεσμά του εθνικού, οικονομικού, τεχνολογικού και πολιτισμικού απομονωτισμού και προάγει την επικοινωνία σε όλα της τα επίπεδα. Η επικοινωνία στο πλαίσιο μιας ισοπεδωτικής ομοιομορφίας θα οδηγούσε σε μια μηχανιστική κοινωνία, στην οποία η αυτονομία του ατόμου δεν θα είχε πια θέση.

2. Η παρατήρηση αυτή οδηγεί στο εξής συμπέρασμα: ενώ στο παρελθόν η διαφορετικότητα ήταν αποτέλεσμα του απομονωτισμού, επομένως στοιχείο δεδομένο της κοινωνικής συγκρότησης, σήμερα αποτελεί προνομιακό αντικείμενο πολιτικής, θα υπάρξει μόνον αν το θελήσουμε. Δεν είναι δηλαδή δεδομένη. Θα υπάρξει μάλιστα μόνον αν το θελήσει μια προοδευτική πολιτική που πιστεύει στην ατομική και τη συλλογική αυτονομία. Η νεοφιλελεύθερη πολιτική ευνοείται περισσότερο από την καταθλιπτική ομοιομορφία του homo economicus, που δεν διαμεσολαβείται από συγκεκριμένα πολιτισμικά πρότυπα.

3. Αντιπροσωπεύει πλεονέκτημα για τη διατήρηση της “διαφοροποίησης” το γεγονός ότι, ενώ η παγκοσμιοποίηση συνιστά μια αυτοτροφοδοτούμενη και ασυντόνιστη ενπολλοίς διαδικασία που προωθείται από τις δυνάμεις της αγοράς, η “περιφερειακή

ολοκλήρωση” συνιστά ένα ελεγχόμενο, προγραμματισμένο πολιτικό φαινόμενο που προωθείται κυρίως από πολιτικούς φορείς.

4. Πρέπει, εξάλλου, να συνεκτιμήσουμε δύο θετικά και ένα αρνητικό στοιχείο στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και να κινηθούμε ανάλογα. Τα θετικά στοιχεία είναι : α) η τάση ενίσχυσης των αποκεντρωμένων πρωτοβουλιών σε τοπικό επίπεδο που έχει ευνοηθεί σημαντικά από τις νέες τεχνολογίες και ενθαρρύνει τελικά τη διαφορετικότητα και β) η εύκολη ενσωμάτωση στοιχείων διαφορετικής κουλτούρας (μουσική, κ.λπ.) και πάλι χάρις στη δυνατότητα πρόσβασης σε ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία. Απέναντι σε αυτά υπάρχει ως αρνητικό στοιχείο η εύκολη μετατροπή της διαφορετικής κουλτούρας σε απλή “μόδα”. Οι ethnic μόδες πάντως εξοικειώνουν με το “διαφορετικό”, έστω και αν δεν είναι σε θέση να καθιερώσουν μια πολυπολιτισμική κουλτούρα.

5. Ένας άλλος κίνδυνος που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η δημιουργία συνθηκών απομόνωσης λόγω της συλλογικής διεκδίκησης του δικαιώματος στη διαφορά. Η συλλογική και όχι απλώς η ατομική διεκδίκηση είναι φυσική, αφού μόνον έτσι μπορεί να περιμένει κανείς αποτελέσματα, στο βαθμό που αντιμετωπίζει μια κυρίαρχη κουλτούρα. Ωστόσο, η πρακτική αυτή δεν πρέπει να οδηγεί σε ιδιότυπα “γκέτο” που ουσιαστικά αναπαράγουν τον απομονωτισμό.

II

Ενθάρρυνση του σεβασμού της διαφορετικότητας

1. Περιφερειακή ολοκλήρωση και διαφοροποίηση

Πρέπει να εξετάσουμε κάτω από ποιές συνθήκες θα μπορούσαν ορισμένα σχήματα περιφερειακής ολοκλήρωσης (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση) να λειτουργήσουν ως συντελεστές πρόωθησης της διαφορετικότητας μέσα στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Η ιδιότητα του πολίτη τείνει, εξάλλου, να ξεπεράσει τα όρια του κράτους-έθνους, τείνει να καταλάβει τους μετανάστες και να αποκτήσει νέες διαστάσεις.

2. Πολιτισμική διαφορετικότητα και κοσμοπολιτισμός

i. Ο σεβασμός της διαφορετικής κουλτούρας αναγνωρίζεται ήδη ως αρχή σε διεθνή κείμενα (βλ. π.χ. Συνθήκη του Άμστερνταμ). Η αρχή αυτή πρέπει να εξειδικευθεί με την εσωτερική νομοθεσία κάθε κράτους και με την ανάληψη δράσεων, στην κοινωνία και την οικονομία, για την άμβλυνση της ανισότητας και τη δημιουργία ίσων ευκαιριών.

ii. Πρέπει να διαμορφώσουμε κριτήρια και δράσεις, ώστε η διαφορετικότητα να μην οδηγεί σε απομονωτισμό. Η διαφορετικότητα πρέπει να υπηρετεί την επικοινωνία στο πλαίσιο ενός κοινού χώρου συμβίωσης. Είναι σαφές π.χ. ότι ρατσιστικά, φασιστικά ή παρόμοια πολιτισμικά φαινόμενα πρέπει να αποκλείονται ρητά.

iii. Γνώμονας για την εγγύηση της διαφορετικότητας πρέπει να είναι η εγγύηση της ισότητας με ένα σαφώς προσδιορισμένο περιεχόμενο. Καλούμαστε λοιπόν να εγγυηθούμε την ισότητα ευκαιριών. Ειδικότερα, θα πρέπει να εγγυηθούμε την ισότητα στην πρόσβαση σε όλες τις σημαντικές λειτουργίες της κοινωνίας μας για κάθε άνθρωπο που συμβαίνει να ζει σε αυτήν. Εδώ όμως υπάρχει μία προφανής δυσκολία σχετικά με το βαθμό εγγύησης των πολιτικών δικαιωμάτων. Ερωτάται έτσι: θα εγγυηθούμε την ισότητα με γενικό περιεχόμενο, χωρίς να επιφυλάξουμε ορισμένες περιοχές για τους πολίτες των κρατών μας; Σκόπιμο θα ήταν ενπροκειμένω να εξετάσουμε την προοπτική να διευρύνουμε τα πολιτικά δικαιώματα, ιδίως στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και, υπό συγκεκριμένους όρους, στο επίπεδο του κράτους ή, όπου υπάρχουν, των υπερεθνικών ενώσεων.

iv. Η ενθάρρυνση της διαφορετικότητας αφορά πολλούς τομείς, όπως η απασχόληση, η παιδεία, η κατοικία, η υγεία και ο πολιτισμός. Προκειμένου να αποφευχθεί η διαφοροποίηση σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, πρέπει να αναζητήσουμε στρατηγικές και προγράμματα, που αμβλύνουν τις διαφορές και προάγουν την επικοινωνία σε ένα κοινό χώρο.

- Η διαφορετικότητα στην απασχόληση πρέπει να αντιμετωπίζεται ως εργαλείο για τη βελτίωση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας. Αναγκαία γι' αυτό είναι η υποστήριξη των κοινωνικών εταίρων και της πολιτείας. Πρέπει επίσης, να εστιάσουμε την προσοχή μας στη θέση της γυναίκας στην κοινωνία και την αγορά εργασίας και να εξαλείψουμε κάθε διακριτική μεταχείριση με βάση το φύλο, τη φυλή και την εθνικότητα με γνώμονα πάντως, τις ειδικές ανάγκες κάθε ατόμου.

- Στον τομέα της παιδείας πρέπει να προωθήσουμε εκπαιδευτικά προγράμματα που ευαισθητοποιούν για την πολιτισμική διαφορετικότητα και που διενεργούνται, αν είναι δυνατόν, σε πολυπολιτισμικό κοινό παιδιών. Η ανάπτυξη πολιτικών για την ενίσχυση της διαφορετικότητας πρέπει να ευνοήσει την εκμάθηση περισσότερων γλωσσών, τις ανταλλαγές μαθητών σε μικρότερη σχολική ηλικία και τη γνώση της ιστορίας των άλλων χωρών.

v. Η ενθάρρυνση του κοσμοπολιτισμού πρέπει να συνδέει τη διαφορετικότητα με την προσωπική αυτονομία. Επομένως, χρειάζεται να συνδέσουμε τις δράσεις μας με ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται ιδίως στον χώρο των δικαιωμάτων και να αποτρέψουμε τη σύνδεσή τους με σωματεία, οργανώσεις κ.λ.π. που προωθούν λογικές πολιτισμικής “υπεροχής” και οδηγούν σε περιχαράκωση.

vi. Με τη συνεργασία των ΜΚΟ μπορούμε να εξακριβώσουμε καλύτερα τι ακριβώς συμβαίνει στην καθημερινή ζωή, να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις από τη δράση της διοίκησης στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Εξίσου σημαντική είναι και η διαβούλευση με τις ομάδες αυτές, προκειμένου να διαπιστωθεί πώς αντιλαμβάνονται κάθε φορά το ζήτημα που τους ενδιαφέρει.

vii. Οι ανεξάρτητες Εθνικές Επιτροπές για τα Δικαιώματα μπορούν να αναλάβουν στο πλαίσιο αυτό πρωτοβουλίες με την παρακολούθηση της ορθής εφαρμογής των σχετικών νομοθετικών πρωτοβουλιών και δράσεων. Οι Επιτροπές θα μπορούσαν να λειτουργούν υποστηρικτικά σε διάφορες κοινωνικές ομάδες όταν ιδίως διαμαρτύρονται για διακρίσεις.

viii. Πρέπει να αναζητήσουμε τους κατάλληλους μηχανισμούς που θα αντιμετωπίζουν τη διαφορετικότητα με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αισθάνονται περιθωριοποιημένες οι διάφορες κοινωνικές ομάδες. Μόνο όταν οι άνθρωποι έχουν κοινά βιώματα αισθάνονται ότι ανήκουν στην ίδια πολιτισμική ομάδα. Είναι, τέλος, κρίσιμο να διερευνήσουμε πώς μπορεί να οργανωθεί μία πολιτική “affirmative action” για να ενθαρρύνει την πολυπολιτισμική συμμετοχή σε σημαντικές κοινωνικές λειτουργίες.

ix. Πρέπει να καταστήσουμε αντιληπτό στον πληθυσμό των κρατών μας ότι η διαφορετικότητα είναι ένα θετικό στοιχείο που οδηγεί, με την κατάλληλη προσέγγιση, στην ανάπτυξη και την ευημερία για όλους. Ότι δεν αποτελεί αιτία «δεινών», όπως στο ζήτημα της εγκληματικότητας και της ανασφάλειας και δεν συνεπάγεται αβεβαιότητα για

τους τομείς της δραστηριότητας του καθένα. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται καταρχήν από τα στατιστικά στοιχεία, αλλά πρέπει και να το αναδείξουμε με πρόσφορη ενημέρωση, επειδή όταν δεν γνωρίζουμε την κουλτούρα των άλλων ευκολότερα μπορεί να οδηγηθούμε σε σοβαρές παρεξηγήσεις και εντάσεις.

χ. Οι κατευθύνσεις που θα ακολουθήσουμε πρέπει παράλληλα να υπογραμμίζουν ότι τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται επαυξάνουν την ελευθερία του ατόμου, έρχονται επιπλέον και δεν συμπίεζον τα δικαιώματα των άλλων (πολιτών, ή ομάδων, ή αυτοχθόνων). Επιπλέον, οι πρωτοβουλίες και οι δράσεις που θα επιλεγούν πρέπει να έχουν ως γνώμονα και τις ενδεχόμενες εντάσεις μεταξύ των μεταναστευτικών ρευμάτων.

3. Εθνική και Θρησκευτική διαφορετικότητα

i. Προκειμένου να ενισχύσουμε το σεβασμό για την εθνική και τη θρησκευτική διαφορετικότητα πρέπει, καταρχήν να ελέγξουμε τη νομοθεσία και να την εκκαθαρίσουμε από όποια κατάλοιπα εθνικού και θρησκευτικού διαχωρισμού. Σε συνεργασία ιδίως με ΜΚΟ μπορούν να αναληφθούν πρωτοβουλίες για το διάλογο και την ανάπτυξη κοινών δράσεων σε κοινωνικά ευαίσθητους τομείς από εκπροσώπους όλων των γνωστών θρησκειών και δογμάτων.

ii. Επειδή η θρησκευτική διαφορετικότητα συνδέεται συχνά με την πρακτική κλειστών ομάδων, που λειτουργούν χωρίς να σέβονται την αυτονομία των μελών τους, πρέπει να αποθαρρύνουμε τις ακραίες εκδηλώσεις “φονταμενταλιστικής” αντίληψης με κατάλληλη αναμόρφωση της διδασκαλίας των θρησκευτικών στο σχολείο, συνδέοντας τη θρησκευτική ελευθερία με τα άλλα θεμελιώδη δικαιώματα και τη δημοκρατία.

iii. Είναι χρήσιμο, τέλος, να εξετάσουμε πώς θα μπορούσαν να αναδειχθούν τα κοινά στοιχεία των διαφόρων θρησκευμάτων, ώστε να συνειδητοποιηθεί ότι, ανεξάρτητα από διαφορές, υπάρχει μία κοινή βαθύτερη τάση, που τελικά επιβάλλει την ανεκτικότητα.

4. Πολιτικές μετανάστευσης

i. Μία από τις πιο εμφανείς πτυχές της παγκοσμιοποίησης είναι η διόγκωση του μεταναστευτικού ρεύματος σε διεθνή κλίμακα. Η μετανάστευση, με την ένταση μάλιστα που προσλαμβάνει σε πολλές χώρες, έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία και την

κοινωνία τόσο των χωρών καταγωγής όσο και των χωρών υποδοχής. Η μετανάστευση επηρεάζει την ανάπτυξη των χωρών, ενώ συνδέεται με φαινόμενα όπως η ροή εμβασμάτων, η διάδοση τεχνογνωσίας και οι άμεσες επενδύσεις. Μπορεί όμως συγχρόνως να αποβεί διασπαστική για τις κοινωνίες υποδοχής.

ii. Το βασικό ζητούμενο είναι η κατάστροψη πολιτικών που μεγιστοποιούν τα οφέλη, ελαχιστοποιούν το κόστος και απαντούν στα επιτακτικά ερωτήματα ενσωμάτωσης των μεταναστών στις χώρες και στις κοινωνίες υποδοχής. Τίθεται έτσι επιτακτικά μια σειρά ζητημάτων μεταναστευτικής πολιτικής:

- Πώς μπορεί η διαχείριση της ροής της μετανάστευσης να βοηθήσει την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη των χωρών;
- Σε ποιά έκταση θα μπορούσε η μετανάστευση να αποτελέσει πτυχή περιφερειακής ανάπτυξης;
- Μπορεί η τυποποίηση του νομικού καθεστώτος των μεταναστών εργατών να έχει θετικό αντίκτυπο στην οικονομική τους συμμετοχή και να μειώσει την επίδραση σ' αυτούς παράνομων κυκλωμάτων;
- Υπάρχει χώρος για διμερείς ή πολυμερείς πρωτοβουλίες που μπορούν να επηρεάσουν το ρεύμα των μεταναστών και να διασφαλίσουν θετικά αποτελέσματα;
- Ποιές πολιτικές διευκολύνουν τους αναπτυξιακούς στόχους και περιορίζουν τις όποιες μεταβατικές αρνητικές συνέπειες στην αγορά εργασίας;

iii. Ο σχεδιασμός οποιασδήποτε πολιτικής θα πρέπει να περιλαμβάνει συνοδευτικά μέτρα προσαρμογής, ώστε οι νεοεισερχόμενοι μετανάστες να διευκολύνονται στην εξοικείωση με τις συνήθειες και τα ήθη των χωρών υποδοχής, αλλά και οι πολίτες των χωρών αυτών να εκπαιδεύονται για την αποδοχή των μεταναστών. Είναι φανερό, λοιπόν, η ανάγκη παροχής της κατάλληλης εκπαίδευσης στους μετανάστες, προκειμένου να υιοθετήσουν τις νέες αξίες της χώρας υποδοχής. Εξάλλου, η εκπαίδευση είναι η μόνη δίοδος, η οποία θα τους επιτρέψει την κοινωνική ενσωμάτωση ή την εργασιακή πρόοδο. Οι μετανάστες μπορούν με την εργασία τους να βελτιώσουν τη θέση τους στην κοινωνία, καλύπτοντας συν τοις άλλοις και τις ανάγκες των εργοδοτών.

iv. Το μεγάλο πρόβλημα για την Ευρώπη είναι ο προσδιορισμός των προϋποθέσεων, με τις οποίες θα δέχεται απασχολούμενους, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ισομερής κατανομή του βάρους της μετανάστευσης στον χώρο της

Ένωσης. Πρέπει, εξάλλου, να τονίσουμε τη στενή σχέση της μετανάστευσης με τις δημογραφικές εξελίξεις και την ανάγκη διαμόρφωσης μιας πολιτικής προσέλκυσης ειδικευμένων μεταναστών. Επίσης πρέπει να διατυπώσουμε προτάσεις για την αντιμετώπιση ενδεχόμενου ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών μας για τους εξειδικευμένους αυτούς μετανάστες.

v. Εκτός από την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση των μεταναστών, πρέπει να επικεντρώσουμε την προσοχή μας και στα αίτια, τα οποία προκαλούν και εντείνουν τις μεταναστευτικές ροές. Χρήσιμο θα ήταν γι' αυτό να προηγηθεί μία ανάλυση των αιτιών που δημιουργούν τα προβλήματα, όπως οι επιπτώσεις των διεθνών εμπορικών συμφωνιών στο πλαίσιο του ΠΟΕ για τις χώρες καταγωγής, πριν καταλήξουμε σε οποιαδήποτε πρόταση. Παράλληλα, πρέπει να αναζητήσουμε διεξόδους για την αντιμετώπιση του προβλήματος, όχι μόνο με ρυθμίσεις που αναφέρονται στην υποδοχή μεταναστών, αλλά και με πολιτικές οι οποίες θα ενθαρρύνουν την απασχόλησή τους στη χώρα καταγωγής με στόχο την παραμονή τους εκεί.

vi. Είναι πλέον δυνατό να αποφευχθεί η μετακίνηση των απασχολούμενων σε ορισμένες τουλάχιστον περιοχές απασχόλησης. Ο απασχολούμενος θα παραμένει στον τόπο του και θα προσφέρει την εργασία του σε μια διεθνοποιημένη επιχείρηση, η οποία με τη σειρά της θα αξιοποιεί το προϊόν της εργασίας του επί τόπου. Αυτές οι πρακτικές, οι οποίες φαίνεται να μην έχουν αποδώσει στην Ευρώπη όσο θα ήταν δυνατό, μπορεί μελλοντικά να λειτουργήσουν χωρίς μετακίνηση του απασχολούμενου, αλλά με παροχή των υπηρεσιών του από το χώρο στον οποίο είναι εγκατεστημένος.

vii. Το θέμα της διασύνδεσης της μετανάστευσης με την ανάπτυξη και το δημογραφικό πρόβλημα πρέπει να το δούμε ως κλειστό σύστημα, όπου η ευημερία της πλευράς που δέχεται εργατικό δυναμικό πρέπει να αντισταθμίζεται και να συμπληρώνεται με την ευημερία της πλευράς που παρέχει. Οι ροές εργατικού δυναμικού, κεφαλαίου και τεχνογνωσίας πρέπει να είναι εκτενείς και να είναι αμφίδρομες. Αν η αφομοίωση είναι τόσο αποτελεσματική, ώστε να διακόπτεται η επαφή των μεταναστών με τις χώρες καταγωγής τους, τότε αποκόπτουμε και μία πολύ σημαντική διάυλο μεταφοράς κεφαλαίων και τεχνογνωσίας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθιστώντας την επίλυση του προβλήματος περισσότερο δυσχερή.

viii. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η πολιτική μετανάστευσης πρέπει να αποτελεί συνάρθρωση κοινοτικής και εθνικής πολιτικής. Πρέπει δηλαδή να συνεκτιμά τις δυσκολίες που παρουσιάζει το πρόβλημα τόσο στο επίπεδο της Ένωσης όσο και στο επίπεδο της πολιτείας, ώστε η πολιτική μετανάστευσης να μην παρουσιάζεται κατακερματισμένη σε επιμέρους εθνικές πολιτικές και τε. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία πρέπει να προσφέρει ενπροκειμένω το πλαίσιο, χωρίς όμως να επιβάλλει αυστηρά καθορισμένους κανόνες σε κάθε χώρα. Κάθε χώρα πρέπει να διαθέτει έτσι, δυνατότητα ευελιξίας στις κινήσεις της, αποφεύγοντας τις στρεβλώσεις.

ix. Όσο υπάρχει ακόμη καιρός, πρέπει να αναζητήσουμε τουλάχιστον γενικές επιλογές για μία κοινή μεταναστευτική πολιτική. Αύριο θα είναι αργά, αφού οι μονομερείς λύσεις θα είναι απρόσφορες. Όταν η δημογραφική έκρηξη στις μη ευρωπαϊκές χώρες αρχίσει να γιγαντώνεται και να χτυπάει πιο έντονα την πόρτα της Ευρώπης, είναι βέβαιο ότι θα στενέψουν ασφυκτικά τα περιθώρια επιλογών. Η ευρωκεντρική προσέγγιση του προβλήματος είναι γι' αυτό ανώφελη. Πρέπει να προεκτείνουμε την εξέτασή του και εκτός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

x. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει με τη σειρά της το ζήτημα της ροής ανθρώπινου δυναμικού από τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Μια λογική αντιμετώπιση θα ήταν να δεχτούμε τη δυνατότητα μετανάστευσης από τη στιγμή της εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα οι υποψήφιες χώρες κινδυνεύουν, βέβαια, να αποκτήσουν δημογραφικό πρόβλημα με την αναμενόμενη μείωση του εργατικού δυναμικού.

xi. Ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα, το οποίο αξίζει να μας απασχολήσει είναι το πώς «διολισθαίνουν» ορισμένοι που ζητούν άσυλο στην κατηγορία του μετανάστη, γιατί με την πρακτική αυτή νοθεύεται ο θεσμός του ασύλου. Θα πρέπει έτσι να καταβάλουμε προσπάθειες για να μπορέσουμε να διακρίνουμε με σαφήνεια αυτές τις δύο κατηγορίες.

xii. Ορισμένες νομικές ρυθμίσεις συντελούν στη βελτίωση των όρων για την υποδοχή και τη διαβίωση των μεταναστών στο νέο κοινωνικό περιβάλλον. Η διευκόλυνση απόκτησης ιθαγένειας, ιδίως για όσους ζουν με την οικογένειά τους στη χώρα υποδοχής ή είναι μετανάστες δεύτερης γενιάς, θα μπορούσε να είναι μια βασική

επιλογή, όπως άλλωστε το δικαίωμα επανένωσης των οικογενειών και η ενίσχυση και προστασία της γυναίκας μετανάστριας.

xiii. Ευπρόσδεκτο θα ήταν να υιοθετηθούν χάρτες για τα δικαιώματα των μεταναστών. Είναι ανάγκη, επιπλέον, να εξασφαλιστεί ένα minimum κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων για τους νόμιμους μετανάστες, όπως η συμμετοχή τους με ποσόστωση στα εργατικά σωματεία και η αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων στην τοπική αυτοδιοίκηση.

xiv. Πρέπει να διευκολυνθεί επίσης η χορήγηση βίζας ακόμη και σε εποχικούς μετανάστες. Το μέλλον συνδέεται με την τακτική και ρυθμισμένη μετακίνηση των μεταναστών, γεγονός που πρέπει να συνεκτιμήσουν οι διοικήσεις των κρατών.

xv. Από τις πολιτικές που συνδέονται με τους μετανάστες ειδικότερη σημασία έχει το ασφαλιστικό καθεστώς τους. Τα ασφαλιστικά δικαιώματα που αποκτούν δεν μπορεί συνήθως να μεταφερθούν σε περίπτωση επιστροφής. Πρέπει, γι' αυτό, να μελετήσουμε τη δυνατότητα μεταφοράς τους, προκειμένου να αποφευχθούν αδικαιολόγητες διακρίσεις και επιπλοκές.

xvi. Εξάλλου, θα πρέπει να αναθεωρηθεί η εργατική νομοθεσία, η οποία χρησιμοποιείται μερικές φορές ως μηχανισμός αποκλεισμού, ενώ η έλλειψη εργασιακών προδιαγραφών είναι συχνά η αιτία που οι εργοδότες χρησιμοποιούν μετανάστες.

xvii. Τέλος, η κατοικία είναι ένα σημαντικό θέμα για τους μετανάστες το οποίο δημιουργεί διακρίσεις. Η δημιουργία γκέτο είναι για όλους μας η πλέον χαρακτηριστική εικόνα του μεταναστευτικού προβλήματος στις ανεπτυγμένες κοινωνίες. Η εξασφάλιση στοιχειώδους και αξιοπρεπούς διαβίωσης και στέγης συνιστά προτεραιότητα και ζητούμενο που ανάγεται σε ανθρωπιστικό καθήκον των χωρών υποδοχής.

Αθήνα, 1 Ιουνίου 2001